

Ed McBains meta-realism

1.

Gång på gång betonar Ed McBain att hans skildringar av det 87:e polisdistriktet i den fiktiva staden Isola inte är någon fantasivärld utan har en påtaglig motsvarighet i verkligheten. Litterär realism är en fråga om belysning. Låt oss se hur McBain belyser verkligheten.

I den långa sviten av böcker om staden Isola kan man urskilja delar med annorlunda karaktär. När *Calypso* och *Ghosts* publicerades år 1979 respektive 1980 reagerade många läsare. Böckerna möttes med misstro, inte för sina polis-procedurala kvaliteter utan för vissa inslag som för många av seriens trogna läsare framstod som stötande. Bo Lundin uttryckte i klartext denna reaktion i en för övrigt positiv artikel i essäsamlingen *Öga mot Öga* (1987): ”Visar sig sadismskildringar vara inne i USA så kommer McBain raskt med *Calypso*, blir flirten med det okulta möjlig att göra pengar på skriver han *Ghosts*”.

Det var ett uttalande som jag, liksom de flesta andra, var beredd att hålla med om. Men efter att jag under en period bemödat mig om att få ett grepp om romansviten som helhet har jag fått en delvis annan uppfattning.

Böckerna om 87:e är ett försök att ställa diagnos på en modern, hård storstad (Isola/New York); ett försök till fortlöpande skildring av ett samhälle i förfall där många av innevånarna varje dag tvingas kämpa för att överleva. I böckerna redovisas ett naturligt inslag av våld. Men ”det som utmärker ett civiliserat samhälle är att vi enats om att kontrollera en av våra kraftfullaste instinkter, våldet”, säger McBain i en intervju för Dagens Nyheter 1984. ”Mina mördare är inte skurkar i sina egna ögon. De har alltid starka och logiska motiv för att bryta mot civilisationens överenskommelser. Att skriva om våld driver det som livet handlar om till sin spets”.

”Våld ska beskrivas exakt”, säger McBain vidare, ”lika skrämmande som det är”. Exaktheten ger trovärdighet. Romanernas visuella beskrivningar vädjar till vår fantasi men i böckerna redovisas även klara fakta och data som hjälper oss att förankra historierna i verkligheten.

McBain har deklarerat att han betraktar de hittills utgivna fyrtiofem böckerna om Isola som en enda lång berättelse, en spegel av vår tid, en gigantisk roman om Brott och Straff. Sviten omspänner hittills tidsrymden 1956-1993. Under den perioden har polisarbete och teknik förändrats. Varje del av sviten måste redovisas och mottagas på sin tids villkor. Läsarna är idag vana TV-tittare och för att anpassa romanerna till en modern rytm har McBain börjat berätta handlingen i kortare sekvenser, en sorts klipptechnik lånad från TV-filmen. Det är med sådana formperspektiv man måste förklara och acceptera tidstypiska fokuseringar och tendenser i romaner som *Calypso* och *Ghosts*. I lika mån som McBains kliniska våldsskildringar och försök att efterlikna TV-deckarens fragmentariska dramaturgi förstärker verklighetskänslan tillförs romanerna även en tidsdokumentär dimension. Sett i den långa seriens perspektiv förhöjs seriens trovärdigheten genom denna övergripande realism, meta-realism

2.

Många hävdar att 87:e-böckerna med åren börjat bli stereotypa, att Ed McBain skriver alltför mycket på rutin. Man lägger en generell mall över romanerna och uppfattar den långa sviten som en ständig upprepning utan individuella drag.

Självt menar jag att författarens skildring av Staden och dess innevånare är i hög grad omväxlande. Även om man från bok till bok självklart känner igen sig i miljön (det är ju meningen!) lyckas McBain alltid lägga till något som kompletterar bilden. Nya brottsområden inventeras kontinuerligt och presenteras på ett varierat sätt.

Om polisens utredningar och arbete stundom verkar skrivna på rutin beror det naturligtvis på att polisarbete utförs på rutin. Och om karaktäristiken av en huvudperson är korrekt så förblir den det, även om den upprepas. Det är meta-realism.

Det har även framkommit en kritik som går ut på att McBain låter slumpen spela en alltför stor (läs: orealistisk) roll vid uppklarandet av brotten som skildras i 87:e-böckerna. Självt upplever jag att slumpen, det oväntade skeendet, åtminstone i ett non-religiöst perspektiv, ständigt och påtagligt finns med i våra liv. McBain säger i en intervju 1994: "I believe strongly in the long arm of coincidence because I know cops well, I know how much it contributes to the solving of real police cases. I'll use it unashamedly whenever I choose because I don't believe in mystery-writing rules".

Denna slump finns rikt representerad i det myller av människor som fyller 87:e-böckerna. Jag glädde mig åt en välformulerad passus i en recension av *Mischief* i TAD vol 27 nr 1 (1994): "One of the strongest elements in the book is the rich variety and sheer number of characters. A person living in the city deals with countless human beings each day. And each human being one comes in contact with, however briefly, is a complete individual person with a story. Most books focus on a small number of characters and forget the countless other encounters. McBain deals with the "teaming" quality and layers of frustration that constitute city life, and draws each person, however brief the appearance, as a complete, unforgettable individual".

Sådan är storstaden. En recensent karakteriserade nyligen McBains 87:e-böcker som "street smart", dvs närmast en väl utnyttjad och med egna regler "på kornet" fångad storstadsrealism. Den tanken känns riktig.

Det vardagliga myllrande livet i Staden ligger till grund för McBains deckare. 1984 sa han till mig: "If mysteries were nothing more than metaphors for the greater mystery of Life itself, the problem all of us must solve every day of the week in the society created by men and women like ourselves, then that alone would be reason enough for writing them".

3.

Den som med hjälp av data ur 87:e-böckerna försöker sammanställa en kronologi har inte mycket hjälp av de åldersuppgifter om huvudpersonerna som McBain lämnat i texten. Läser man t ex den nionde boken, *Til Death*, och finner att Meyer Meyers ålder där forfarande anges till 37 år efter att man noterat samma ålder även i *The Mugger*, *The Pusher*, *Killer's Choice*, *Killer's Payoff*, *Lady Killer* och *Killer's Wedge* kan man lätt tappa sugen.

Hur resonerar då McBain? Vad ligger bakom dessa exakta men orimliga uppgifter? Jag frågade författaren och han svarade: "I stopped mentioning any specific things about their background that would identify how old they are now. I froze it. It was really a decision I had to make — am I going to make these men get older and am I going to introduce younger men into the squadroom and have them slowly taking over the story. And then I thought that would be a terrible mistake, so I had to decide either to freeze them or be truly realistic and have them grow older as the years go on. And I froze them".

McBain övergick till vad jag vill kalla meta-realism, en sekundär och anpassad praktisk-realistisk lösning. Tidsangivelserna verkar vara korrekta men följer i själva verket romanens egen interna tidsaxel, synlig endast för den som letar efter den.

4.

I de tidigaste 87:e-böckerna möttes läsaren ofta av dokumentära reproduktioner av polisens och myndigheternas blanketter, rapporter och utredningar. Sådana illustrationer förekommer alltmer sällan. När jag nyligen i kapitel 12 av romanen *Widows* läste hur polisen belägrade och stormade en villa där två mördare förskansat sig fick jag emellertid inte bara associationer till en viss scen i Dashiell Hammetts *Red Harvest* utan även till något annat som jag inte kunde definiera. För att göra berättelsen tydligare har McBain illustrerat med en planritning av villans nedersta våning. Något verkade bekant. Jag läste kapitlet på nytt och fann då McBains antydning helt öppen! Polisen ”had finally got a floor plan from the realty company that had sold the house to a Mr and Mrs Borden some twelve years ago [...]”. Borden, naturligtvis!

Jag rådfrågade min vän Klas Lithner. Ur sina samlingar sände han mig en ritning av bottenvåningen i den villa i Fall River där Mr and Mrs Borden brutalt yxmördades 1892, förmodligen av dottern Lizzie Borden. McBain gör ett briljant utspel. För att *realistiskt* åskådliggöra scenen använder han sig av ritningen till ett *verkligt* hus och låter detta hus med sin laddade dramatiska historia återuppstå i en våldsskildring från Isola hundra år senare. Metoden skapar en surrealistisk effekt. Det är *meta-realism*.

5.

McBain har alltid professionell och lyhörd, ibland fascinerat, bemödat sig om en adekvat och ändamålsenlig engelska. Efter en ”B.A. in English” år 1950 arbetade han under en kortare tid som lärare i engelska vid ett yrkesgymnasium i New York City.

Inte bara i sin personliga brevväxling utan även i böckerna om 87:e kan McBain ett ögonblick avbryta sig för att pedagogiskt och omtänksamt beskriva något ords eller namns härledning och ursprung. Språket, det verktyg han arbetar med, har för honom ett övervärde, språket deltar i handlingen. Ibland låter han någon av huvudpersonerna utveckla detta ämne som när the Deaf Man i *Eight Black Horses* levererar en halvsidas monolog med en lexikal utläggning av uttrycket ”making love”:

”To make.

The verb itself as many-faceted as a diamond, the way most words in the English language were.

To make.

To create, construct, form or shape: *I made a chair* — or a bomb [...]” etc etc

Eller när McBain låter Steve Carella i *Kiss* mera lyssna till *hur* en åklagare talar än *vad* han säger:

”Point is...” [Lowell] said.

Bad verbal tic, Carella thought. Point is.”

För mig existerar Isola och dess människor främst i McBains genialt fångade spänstiga, valörrika och karakteriserande dialog, präglad av sanning och trovärdighet. Människornas dialog *är* staden. Det är meta-realism.